

Soldaten

Soldaten

dramatisering av Christian Lanciai

efter Hans Hellmut Kirst

personerna:

Inspektör Roman Liesowski
Underofficer Gottfried Engel
Major Grau, sedermera överstelöjtnant
Henryk Wionczek
General Herbert von Seydlitz-Gabler
Wilhelmine von Seydlitz-Gabler, hans hustru
Ulrike von Seydlitz-Gabler, deras dotter
General Klaus Kahlenberge
Sergeant Otto
Korpral Rainer Hartmann
General Tanz
Överstelöjtnant Sandauer
Fältmarskalk Erwin Rommel
Henri Prévert vid Paris Sûreté
Hans tjänsteman och andra anställda
En tant och andra hyresgäster
En dam
En ordonnans
En adjutant
En kalfaktor
En mötesordförande
Fransmän
Publik

Handlingen tilldrar sig i Warszawa 1942, Paris 1944 och Berlin 1956.

Warszawa 1942

Akt I scen 1. Förhöret.

Liesowski Så ingen av er såg någonting?

De församlade vittnena, vanligt enkelt folk (tigger som muren)

Liesowski Jag varnar er. Det är inte vem som helst som har blivit mördad här idag. Ni kände alla Maria Kupiecki, men hon var inte vem som helst. Hon var känd som grevinnan Kupiecki, och hon var agent åt tyskarna. Bara därför måste tyskarna överta förhöret, så det är bäst ni inte döljer någonting.

Engel Hur går förhöret, Liesowski?

Liesowski Ingen vet någonting, eller ingen vill veta någonting.

Engel Det är alltid så med tyska spioner. Alla vet för mycket, och därför vill ingen säga något. Nå, här är nu major Grau.

Grau (gör entré) Har ni fått veta något?

Engel Ingenting.

Grau Då vet de alla något. Annars skulle de inte tiga om vad de vet.

Engel Major Grau, det är en känslig fråga.

Grau Jag vet. Hon var polska och arbetade för tyskarna. Kan det bli känsligare? Nej. Men det enda vi behöver veta är om hon mördades som spion eller som hora.

Engel Hon var ökänd i vida kretsar som kvalificerad hora, major.

Grau Jag vet. Det komplicerar saken. (*till de församlade vittnena*)

Ni har alla haft grevinnan Kupiecka som granne. Ni måste alla ha hört skriket, som hördes till nästa kvarter. Har ingen av er sett en skymt av gärningsmannen? Kan ingen av er ha någon aning om vem han kan ha varit?

En tant Wionczek såg honom.

Grau Wionczek? Är han här?

Wionczek Jag satt på dasset.

Grau Såg du mördaren?

Wionczek Nej.

Grau Varför påstår då din grannfru att du såg honom?

Wionczek Jag såg inte hela honom.

Grau Vad såg du av honom?

Wionczek Hans byxor.

Grau Vad såg du av hans byxor?

Wionczek De hade en röd rand hela vägen ner.

Engel Absurt! Omöjligt!

Grau Varför det, underofficer Engel?

Engel (förskrämt) Det är bara tyska generaler som har en sådan röd rand.

Grau Just det, underofficer Engel. Och det utesluter många ur brottsutredningen.

Engel Litar ni på detta vittne, en förskrämd gammal enkel polack?

Grau Just det att han är rädd för vad han såg styrker trovärdigheten i hans vittnesbörd. Och det finns för närvarande sju tyska generaler i Warszawa.

Engel Men ni kan inte driva en sådan utredning vidare. Det kan ju kompromettera vår tyska armé.

Grau Den har i så fall komprometterat sig själv, och det blir vår uppgift att gå till rätta med den person som har gjort det, vem det än är.

Engel Ni väljer en farlig kurs, herr major.

Grau Det är min plikt. Det hade inte varit min plikt om hon inte varit agent för oss. Som chef för kontraspionaget i Warszawa måste jag gå till botten med fall som detta. Annars kan vi glömma kriget och alla våra segrar hittills.

Engel Ja, herr major.

Grau Herr Wionczek, ni har ingenting att frukta. Om vi kan identifiera förövaren av detta bestialiska brott har vi er att tacka för hjälpen. Genom att hon var tysk agent står även ni under vårt fulla beskydd.

Wionczek Det behövs inte, herr major, men det skriket glömmet vi aldrig. Om han var en tysk general som gjorde det är det i allas intresse att han blir ställd till svars.

Grau Ja, herr Wionczek. Det är varken en tysk eller en polsk angelägenhet utan framför allt en mänsklig angelägenhet. – Ni kan alla gå hem. Ni har ingenting att frukta. (*vittnena skingras*)

Engel Vet ni verkligen vad ni gör?

Grau Det måste göras, herr Engel. Om man inte ens har rättvisan att slåss för har man ingenting att slåss för.

Engel (*gör honnör för majoren, som går.*)

Scen 2.

Gabler Jag vill inte ha honom på halsen.

Wilhelmine Men Führern har skickat honom dig på halsen.

Gabler Jag vet. Det gör inte saken bättre.

Wilhelmine Men han är kanske just den man du behöver.

Gabler Ja, för att göra allting värre än det redan är, som om det behövdes.

Wilhelmine Det är uppror på gång i Warszawa.

Gabler Inte ännu. Man gör klokast i att lämna det underjordiska motståndet i Warszawa i fred, så exploderar det inte.

Wilhelmine Men general Tanz kan åtgärda det.

Gabler Det tror du? Opererar man ett benbrott med att amputera benet? Det är vad general Tanz vill göra.

Wilhelmine Men han är skicklig. Han har bara segrat. Han har aldrig misslyckats med någon uppgift. Han är vår yngste general och Führerns ögonsten. Han kan lösa dina problem med Warszawa.

Gabler Med att förvärpa dem intill olöslighet. Jag tror inte på sådana ensidiga framgångshistorier. Den mänskliga faktorn kan aldrig köras över.

Wilhelmine Utnyttja honom medan han ännu kan utnyttjas.

Gabler Du medger alltså att även han kan ta slut?

Wilhelmine Han skulle bli det idealiska partiet för vår dotter.

Gabler Han personifierar allt vad hon finner avskyvärt med Tyskland. Och själv verkar han vara allt utom förmögen till kärlek.

Wilhelmine Han måste vara mänsklig.

Gabler Ja, det måste han, men han har aldrig varit det än så länge.

En ordonnans En herr major Grau söker er, herr general.

Gabler Jag har inte tid med honom.

Wilhelmine Vem är det?

Gabler En uppstickare ur underrättelsetjänsten. En polsk prostituerad har blivit mördad som var spion för oss, och ett ögonvittne påstår att det var en tysk general som gjorde det.

Wilhelmine Det var väl inte du, Herbert?

Gabler Vad tror du om mig egentligen?

Wilhelmine Allt utom det. Jag vet att du ofta är ute och svirar om nätterna, och ingen vet vart du går, men du känner min tolerans. Den är utan gränser.

Gabler Det var antagligen bara ett vanligt bestialiskt sexualmord. Prostituerade blir ofta lustmördade, som du vet.

Wilhelmine Låt oss veta vad han har att säga. Kanske du kan befria dig från hans misstankar.

Gabler Jag saknar alibi. Därför uppsöker han mig. (*till ordonnansen*) Visa in honom. (*ordonnansen går.*)

Wilhelmine Jag kan aldrig tro dig om något sådant.

Gabler Kära Wilhelmine, din misstanke är fullt berättigad.

Grau (*kommer in*) Beklagar att jag måste störa, men ni känner till fallet?

Gabler Misstänker ni någon utom mig?

Grau Tre tyska generaler saknar alibi för tillfället.

Gabler Vem utom jag?

Grau Generalmajor Kahlenberge, och general Tanz.

Gabler General Tanz har inget med damer att göra, och general Kahlenberge vet ingen något om. Jag är lyckligt gift. Var det något mera?

Grau Jag ville bara informera er.

Gabler Tack, major. Ni kan gå. (*Grau går.*)

Wilhelmine Vad var det för märkvärdigt med detta mord eftersom man går vidare med det?

Gabler Det lär ha varit alldeles utomordentligt bestialiskt.

Wilhelmine Hur då?

Gabler Det vill du inte veta.

Wilhelmine Om du är misstänkt bör jag få veta det.

Gabler Mördaren skar upp henne inifrån med att genomborra henne med sin sabel genom hennes slida.

Wilhelmine Det kan ingen tysk general ha gjort.

Gabler Ja, Wilhelmine, det är vad alla tyska generaler menar, och ändå tycks en av oss ha gjort det.

Scen 3.

Kahlenberge Vad är det nu med den där Rainer Hartmann, sergeant?

Otto Jag kan gå i god för honom, herr general.

Kahlenberge Behöver han gås i god för?

Otto Han har gått igenom det värsta, general.

Kahlenberge Det har många av oss, Otto, och han är så långt ifrån ensam om det i det här kriget som någon kan bli. Vi vet ingenting om hans karaktär, men han utgör ett byråkratiskt problem. Han lever fastän han dödförklarats.

Otto Det är inte hans fel. Och därför vill jag passa på att göra vad jag kan för honom.

Kahlenberge Du är väl dessutom släkt med honom?

Otto Han är en hygglig och pålitlig människa. Han skulle aldrig kunna göra en fluga för när.

Kahlenberge Vad gör han då i kriget?

Otto Råkar illa ut, som alla andra.

Kahlenberge Men han måste ha haft god hand med ryssarna, eftersom de tog hand om honom och räddade hans liv.

Otto Han har god hand med alla.

Kahlenberge Kan han någonting, utom att vara en soldat som råkar illa ut?

Otto Han var lärare och är en utsökt pianist.

Kahlenberge Det låter höra sig. Då kanske han kan medverka vid någon av våra tillställningar. Jag ska ge honom en chans.

Otto Tack, herr general. Han kommer inte att göra er besviken.

Kahlenberge Det får vi se. (*En kalfaktor tittar in.*) Ja?

Kalfaktorn General von Seydlitz-Gabler är här på besök och vill tala med er.

Kahlenberge Det måste gälla den där soirén. Kan er kusin spela Chopin, Otto?

Otto Absolut.

Kahlenberge Vi är ju i Polen. Då ska han få spela Chopin för oss på general von Seydlitz-Gablers soirée. Hans hustru kommer att bli förtjust. Hon älskar Chopin.

Otto Tack, herr general.

Gabler (kommer in) Herr generalmajor, har ni möjligen besvärats av en viss major Grau i underrättelsetjänsten?

Kahlenberge Nej. Borde jag ha besvärats av honom? Vi har just hittat en lämplig pianist åt er för er soirée, sergeant Otto och jag.

Gabler Det gläder mig. Så ni känner inte major Grau?

Kahlenberge Nej. Är han ett bekymmer?

Gabler Han kan bli. En prostituerad mördades i Warszawa som var spion åt oss. Ett vittne såg mördaren lämna huset. Det var en tysk general.

Kahlenberge Sanslöst.

Gabler Förhoppningsvis rör det sig om ett misstag, men major Grau ämnar gå till botten med saken.

Kahlenberge Det är det hans plikt att göra som major i underrättelsetjänsten, men om någon kunde identifiera mördaren som en general så borde han väl även kunna identifieras?

Gabler Vittnet såg bara de röda revärerna på generalsbyxorna.

Kahlenberge Jag förstår. (*tänker efter*) Vi är väl sju tyska generaler i Warszawa för närvarande?

Gabler Fyra har alibi. De övriga är ni, jag och general Tanz.

Kahlenberge Jag har svårt för att tro att ni skulle kunna göra någonting sådant, general. Ni är för upptagen med er fru och er dotter.

Gabler Och fastän ni är ungar har jag lika svårt för att kunna tro något sådant om er. Men general Tanz vore nästan omöjligast av alla.

Kahlenberge Den perfekta generalen. Han är bara krigare och ingenting annat. Jag delar er mening.

Gabler Ni delar alltså min uppfattning att major Grau måste vara inne på fel spår?

Kahlenberge Absolut.

Gabler Skulle ni kunna få honom förflyttad?

Kahlenberge Bara genom promovering. Jag ska se vad jag kan göra.

Gabler Vi generaler har viktigare ting att ägna oss åt än mördade horor, eller hur, herr generalmajor?

Kahlenberge Absolut.

Gabler Vi ser fram emot vår soirée med er nyupptäckte pianist.

Kahlenberge Ja, det gör vi.

Gabler Men inga polonäser. De är för nationalpatriotiska. Ni vet väl hur Schumann beskrev dem?

Kahlenberge Nej?

Gabler Blomsterutsmyckade förblommerade kanoner.

Kahlenberge Valser och nocturner passar säkert bättre.

Gabler Och en sak till.

Kahlenberge Nå?

Gabler En varning. Major Grau kommer säkert dit.

Kahlenberge Men han är väl ändå välkommen som officer?

Gabler Naturligtvis. Men pass på. Han dyker inte upp för att göra sig behaglig.

Kahlenberge General Tanz kommer väl också?

Gabler Det hoppas jag.

Kahlenberge Det blir nog rätt man att svepa golvet med Grau.

Gabler Förmodligen.

Kahlenberge (tänker efter) En tysk general i ett lustmord på en prostituerad? Här är något som inte stämmer. Det går bara inte ihop. Om hon var en spion i vår tjänst och polska måste en polack ha maskerat sig som tysk general för att kompromettera oss i mordet på henne.

Gabler Om det ändå vore så väl och så enkelt. Dess värre mördades hon så bestialiskt att ingen patriotisk polack skulle kunna göra något sådant.

Kahlenberge Ett sadistiskt lustmord?

Gabler Ja, och ett extremt sådant som utesluter alla politiska motiv. Ni känner till Morden i Rue Morgue? Ett sådant mord var det.

Kahlenberge Ingen av våra general är någon gorilla, och allra minst vi tre.

Gabler Just det, herr generalmajor. Välkommen till soiréen. (*går*)

Kahlenberge Som om vi inte hade nog att göra med kriget. Ett möjligt moraliskt frågetecken kommer högst olämpligt mitt i våra segrar överallt.

Scen 4. Soiréen.

Otto Det är bra, Rainer. Fortsätt så. Spela diskret och vackert, så gör det dig sympatisk för alla.

Rainer Chopin får man aldrig spela hårt, för han spelade aldrig hårt själv.

Otto Damerna kommer att älska dig.

Ulrike (kommer fram) Jag får komplimentera er till ert fina anslag.

Rainer Tack, fröken?

Ulrike Ulrike Seydlitz-Gabler.

Rainer Å, är ni generalens dotter?

Ulrike Dess värre. Jag har just flytt från en annan general. Jag tål inte generaler. Jag tål inte något som har med krig att göra.

Rainer En dam kan lugnt ha den inställningen.

Ulrike Det är den enda naturliga inställningen. Om männen kunde erkänna att det också var deras naturliga grundinställning skulle vi inte ha några krig.

Rainer Ingen ville ha detta krig.

Ulrike Ändå startade vi det.

Rainer Det framtvungades genom polackernas övergrepp mot tyskar inom de tidigare tyska områdena i Polen, och genom Stalins angreppsplaner mot Östeuropa sedan redan 1936. Vår enda chans att vinna det oundvikliga kriget mot bolsjevikerna var att ta initiativet från början, och hittills har vi bara segrat.

Ulrike Då är även ni en krigshetsare som kan med att försvara krigets omänsklighet.

Rainer Motvilligt.

Ulrike Ni borde hålla er till Chopin. Ni spelar honom som om ni förstod honom.

Rainer Jag förstår honom och polackerna bättre än tyskarna.

Ulrike Det hedrar er.

Wilhelmine (*ingriper*) Ulrike, du får inte överge general Tanz så där bara utan vidare.

Ulrike Mamma, jag är inte intresserad av honom.

Wilhelmine Men vad kan du ha emot honom? Han är ju vår hjälte vid östfronten, vår yngste och grannaste general, och vår Führer själv favoriserar honom som den perfekta generalen!

Ulrike Just därför. Jag tror inte på mänsklig perfektion.

Wilhelmine Vad är det för fel på mänsklig perfektion?

Ulrike Den är omänsklig. (*går*)

Wilhelmine (*urskuldande*) Jag hade alltid problem med min tredskande dotter. Ursäkta mig. (*går*)

Ulrike (*tillbaka, när mamman är borta*) Får jag träffa er igen?

Rainer När som helst.

Ulrike Tack. (*smiter från balen*)

Wilhelmine (*kommer fram till Tanz som står med cognacsglas tillsammans med några andra generaler*) Jag ber om ursäkt för min dotter. Hon var alltid så nyckfull.

Tanz Det hör till kvinnans obehagliga natur att vara hopplöst nyckfull.

Wilhelmine Ge inte upp hoppet för henne för det, general Tanz. Hon skulle passa er perfekt.

Tanz Åtminstone formellt, som dotter till vår mest strategiske general. (*med en lätt bugning till Gabler*)

Gabler Jag tackar för komplimangen. Men vad anser ni egentligen om vår Führers strategi i Ryssland? Är det så klokt att sprida fronten hela vägen från Leningrad till Moskva och ner till Stalingrad?

Tanz Han kan inte misslyckas. Han är född till seger.

Gabler Det var Napoleon också, men bara så länge han segrade.

Grau (*kommer fram*) Får jag ha ett ord med er, mina herrar, eftersom jag har lyckan att träffa er alla tre tillsammans?

Gabler (*till Kahlenberge*) Detta är major Grau vid vår underrättelsetjänst.

Kahlenberge Betyder det att ni har samma ärende till oss alla tre, herr major?

Grau Jo, faktiskt. En prostituerad har mördats i Warszawa, och ärendet har fallit på mig eftersom hon verkade som agent för oss. En oidentifierad tysk general sågs lämna henne efter mordet. Av våra sju generaler i Warszawa saknar endast ni tre alibi för den natten.

Wilhelmine Jag tackar för mig. (*avlägsnar sig*)

Gabler Detta har verkligen ingenting att göra med vare sig min hustru, kriget eller vår soaré. Er smaklöshet förvånar mig, herr major.

Grau Jag ber om ursäkt för min stötande framställning, men det är min plikt att vara rakt på sak. Jag ville bara informera er. Undersökningen pågår. Om vi inte har mänsklig rättvisa att kämpa för i kriget kan vi bara förlora kriget.

Tanz Hur trovärdigt är ett vittne som påstår en sådan absurditet?

Grau Tyvärr är vittnet fullständigt trovärdigt.

Kahlenberge I ett krig som detta får vi dagligen lik upp i halsen, så att det blir tröttsamt och till slut bara uttråkande. Varför då bekymra sig om ett lik som faller helt utanför krigets ramar? Prostituerade mördas ju dagligen bara för sitt hantverks skull.

Grau Detta lik var inte ett vanligt lik, herr generalmajor. Det är det mest bestialiska mord jag någonsin hört talas om. Hon genomborrades bakvägen och skars upp inifrån och det av en tysk general, som antagligen inte visste att hon arbetade för oss. Det var det totala sexmordet. Skulle jag, som ansvarig major i Warszawa för vår säkerhets- och underrättelsetjänst, låta en sådan mördare undkomma, bara för att han var general?

Gabler Eftersom ni troligtvis aldrig kommer att få veta vem förövaren var tror jag det är bäst för er själv att ni glömmer saken.

Grau Då skulle jag förråda den rättvisa jag lever för.

Kahlenberge Vi har ett krig att utkämpa, herr major. Kriget måste komma i första rummet före alla sexmord.

Gabler Generalmajor Kahlenberge har alldeles rätt.

Kahlenberge Samtidigt är ni dock i er fulla rätt att ändå tjäna er rättvisa.

Grau Jag har inget val därvidlag.

Tanz Men ni måste vara inne på fel spår. Troligen har en polsk rebell klätt ut sig till tysk general för att tysta en förräderska mot dem och ge oss skulden.

Grau Det hade varit troligast, om inte mordet hade varit så övermåttan brutaliserat, att det måste utesluta varje möjlighet till beräknande motiv. Förlåt att jag störde, mina herrar. *(slår ihop klackarna med en lätt bugning och går)*

Kahlenberge Det blir svårt att komma till rätta med en sådan affär så länge kriget varar.

Gabler Och efter kriget blir det ännu svårare.

Tanz Den mannen är en blindgångare.

Gabler Men han kommer inte att ge sig.

Tanz Inte vi heller.

Wilhelmine (kommer tillbaka) Har den där obehaglige majoren äntligen lämnat er i fred? Ni ser alla tre ut som om ni just kommit ut från ett likrum.

Gabler Det har vi också.

Wilhelmine General Tanz, ni måste ge vår Ulrike en ny chans. Hon kommer säkert över sina fördomar mot soldater. *(tar honom under armen och går vidare med honom.)*

Gabler Hur går det med majorens förflyttning?

Kahlenberge Den är på gång. Jag gör det mest för hans egen skull.

Gabler Naturligtvis.

Kahlenberge Ni har väl ingenting att dölja, herr general?

Gabler Vad tänker ni på?

Kahlenberge Major Graus insinuationer.

Gabler Min bästa generalmajor, den natten var jag verkligen inte hemma. Jag var ute på en av mina manliga exkursioner. Jag försäkrar er att den var fullkomligt oskyldig.

Kahlenberge Naturligtvis, herr general.

Gabler Men ni, herr generalmajor, har gjort er legendarisk för att ingen vet något om er och att ingen kan genomsåda er.

Kahlenberge Jag har alltid laborerat bäst på egen hand.

Gabler Och därvid alltid bevisat er duglighet och ert sunda förnuft i en hälsosamt nykter distans. Så har vi då general Tanz. Major Grau har visst försökt nå honom närmare men misslyckats.

Kahlenberge Tvärtom. Generalen väntade honom klockan 3 en viss dag då han utförde en omfattande manöver.

Gabler Manöver?

Kahlenberge Mot förskansade rebeller i Warszawa.

Gabler Utan min vetskap?

Kahlenberge Tydligen.

Gabler Vad gick manövern ut på?

Kahlenberge Ett strategiskt experiment. Det gällde att inringa ett antal kvarter, inte mer än tre eller fem, för att komma åt dess rebeller. Om rebellerna gjorde motstånd och började ge eld skulle fas två inledas.

Gabler Fas två?

Kahlenberge Eldkastare.

Gabler Och nödgades man inleda fas två?

Kahlenberge När husen metodiskt genomsöktes och tömdes måste givetvis dess motståndsmän börja skjuta. Därmed inleddes fas två.

Gabler Eldkastare. Finns de kvarteren kvar?

Kahlenberge De förintades med eldgivning, och alla kvarvarande, som säkert inte bara var rebeller, brändes levande.

Gabler Barbarisk men effektiv krigföring mot civila.

Kahlenberge Precis min mening.

Gabler Gjorde ni ingenting för att avstyra operationen, om ni kände till den?

Kahlenberge Jag avstyrkte den. Den genomfördes ändå.

Gabler Var general Tanz nöjd med resultatet?

Kahlenberge Han var så nöjd med resultatet av total förintelse och noll överlevande att han menade att samma operation nu kunde genomföras i Warszawa omfattande 30-50 kvarter.

Gabler Jag börjar förstå varför min dotter inte kan uppskatta honom.

Kahlenberge Hans effektivitet som general är fullkomlig men i ensidigt negativ riktning.

Gabler Inte ens några sexuella felsteg?

Kahlenberge Inte ett spår.

Gabler Inte konstigt att Hitler tycker om honom, men han är inte vår man, herr generalmajor. På lång sikt är han inte bra för Tyskland.

Kahlenberge Precis min mening.

Gabler Och mötet med Grau?

Kahlenberge När Grau infann sig punktligt och såg vad generalen hade för sig med brinnande kvarter och män som rann ur dem som brinnande facklor avstod han från att närma sig honom.

Gabler Det hedrar honom. Men han kom åt honom nu i kväll.

Kahlenberge Bara med ett ömsesidigt glas cognac i handen. *(De skålar i cognac.)*

Scen 5. Intim sängkammare.

Ulrike Du liknar ingen annan soldat jag har råkat ut för.
Rainer Har du råkat ut för många soldater?
Ulrike Bara soldater. Pappa är ju gammal, och mamma har en fix idé att gifta bort mig med en general.
Rainer Någon särskild?
Ulrike Den där Tanz.
Rainer Det är inget fel på honom. Jag känner honom inte, men han lär vara en av våra bästa generaler och den yngsta. Han lär vara attraktiv dessutom.
Ulrike Ytan är så skinande glansfull och len att den skrämmer mig. Pappa säger att han är den idealiska generalen att ge sådant i uppdrag till som ingen annan tysk vill befatta sig med.
Rainer Som att bränna ut rebeller med att förstöra deras hus med eldkastare?
Ulrike Ja, han drar sig inte för sådant.
Rainer Om jag kunde skulle jag desertera.
Ulrike Jag trodde du var en krigshjälte som alla andra.
Rainer Tvärtom.
Ulrike Men du blev dekorerad.
Rainer Inte bara det. Men hela den bataljonen gick under. Jag överlevde bara genom att ryssarna tog hand om mig. Jag var dödförklarad när ryssarna skickade mig tillbaka. För att skyla över förlusten av en hel bataljon blev jag som enda överlevande dekorerad och förklarad som krigshjälte.
Ulrike Vilket öde.
Rainer Säg inte annat.
Ulrike Just därför tycker jag om dig. Du är anti-kriget. Du är musiker och humanist. Och du är en överlevare. Det finns bara ett kruz.
Rainer Nå?
Ulrike Mamma kommer aldrig att acceptera dig.
Rainer Bara för att jag inte är general?
Ulrike För att du inte är en general som den där Tanz.
Rainer Din mor är bländad av honom och förförd av hans oövervinnelighet.
Ulrike Det är sådana som han som kan få folk att tro att hela Hitler-Tyskland är oövervinneligt och ofelbart.
Rainer Det tror de flesta redan. Men vänta bara. Det problem de fått att brottas med här i Warszawa kommer de aldrig att bli av med.
Ulrike Vad är det problemet?
Rainer Motståndet och frihetslängtan som aldrig ger upp.
Ulrike Judarna i ghattot?
Rainer Och partisanerna. De ger sig aldrig.
Ulrike General Tanz ska visst skickas till östfronten för att klara av problemen där.
Rainer Det blir hans elddop. Ingen kommer att komma tillbaka helskinnad därifrån.
Ulrike Det tror du?
Rainer Det vet jag. Vi klarar aldrig av Ryssland, inte ens den där Tanz.

1944.

Akt II scen 1. Skum nattklubb i Paris.

Gärna med en 40-tals cabaretsångerska, à la Juliette Greco.

Gabler General Kahlenberge, vilken överraskning att få se er här!

Kahlenberge På ett ställe som detta möter man bara överraskningar. Ändå är jag inte överraskad av att se er här.

Gabler Och vi är inte ensamma. En viss general Tanz lär vara på väg mot Paris.

Kahlenberge Vi lär dock knappast få se honom på denna nattklubb. Diverse fältmarskalkar är också i Paris, däribland Rommel.

Gabler Har ni med honom att göra?

Kahlenberge I högsta grad. Även han har insett att kriget är förlorat.

Gabler Var försiktig, min vän. Vår Führer kan höra er, och han ämnar inte förlora kriget.

Kahlenberge Även om alla andra förlorar det?

Gabler Även om alla andra förlorar det kan ingenting få honom till att medge ett faktiskt nederlag.

Kahlenberge Därför måste vi ingripa.

Gabler Det har gjorts talrika ingripanden som alla har misslyckats.

Kahlenberge Deras talrikhet bevisar strävandets rätta riktning. Vi måste bli av med honom innan det är för sent.

Gabler Det är redan för sent.

Kahlenberge Det är aldrig för sent så länge någonting alls kan göras för freden.

Gabler Är Rommel på er sida?

Kahlenberge Liksom Stülpnagel. Den vi saknar är ni.

Gabler Kom tillbaka med en genomförbar plan, och då skall jag ta ställning.

Kahlenberge Den finns redan. General Beck står bakom den med greve Klaus von Stauffenberg som exekutör.

Gabler Tunga namn. När?

Kahlenberge 20 juli.

Gabler Mycket hinner hända före det. Men ser du vem som också är här?

Kahlenberge Major Grau! *(Denne lystrar, ser dem och kommer fram.)*

Grau Mina herrar, vilken angenäm överraskning!

Gabler Nöjet är helt på vår sida. Slå er ner.

Grau Lyckligtvis för er har jag inte längre möjlighet att föra ärendet Maria Kupiecki vidare. Warszawa har begravt fallet levande. Var det ni som såg till att jag blev förflyttad hit?

Kahlenberge Det var jag. Med er envishet kunde ni göra större nytta här. Warszawa var ett hopplöst fall.

Grau Jag hoppas ni inte hade något med det att göra.

Gabler Strategin bakom förintelsen av Warszawaghettot med alla dess kvarvarande invånare, kanske så mycket som 30,000 av vilka de flesta brändes inne levande med eldkastare, var helt och hållet utarbetad av general Tanz. Nej, vi hade ingenting med det att göra.

Grau Han lär vara på väg hit. Då skulle den misstänkta trion vara komplett igen.

Gabler Han kommer aldrig till ett ställe som detta.

Grau Nej, knappast. Jag har dock hört att han skickas hit som civil. Har han pensionerats från armén?

Gabler Inte alls. Hans division blev illa åtgången vid slutstriden om Leningrad. Han vägrade uppge belägringen och fick ta konsekvenserna. Han är här för att återuppbygga sin division.

Grau Stampa fram nya soldater ur marken i stället för att återuppbygga Tyskland, det enda behövliga.

Kahlenberge Absolut. Därför bör man sträva i motsatt riktning mot general Tanz, nämligen mot fred.

Grau Därom är vi helt överens.

Kahlenberge Arbetar ni för det här i Paris?

Grau Jag har mycket att göra med Monsieur Prévert vid Parispolisen.

Kahlenberge Borde vi veta vem han är?

Gabler Jag vet allt om honom. Hygglige Henri är chef för en avdelning i *Sûreté National* som har till uppgift att vara kontaktman mellan oss och franska statspolisen. Han har en utomordentligt svår och känslig sits och är en veritabel balanskonstnär, för ingen utom han kan klara av den.

Grau Korrekt. Och jag delar den sitsen med honom.

Kahlenberge Rätt man att samarbeta med i dessa tider när de allierade dagligen rycker närmare Paris.

Grau Ja, vi samarbetar, men mest på så sätt att vi utväxlar fångar med varandra.

Kahlenberge Judar mot fransmän?

Grau Precis. Amiral Canaris gamla system.

Gabler Men se vem som är här. Jag tror han är berusad.

Kahlenberge Vem är han? Jag känner igen honom men kan inte placera honom.

Gabler Det är vår mönsterhjärte, den ende överlevande av er bataljon i Ryssland, som var dödförklarad men återuppstod, så vi gjorde honom till krigshjärte för att gottgöra förlusten av bataljonen

Grau Korpral Rainer Hartmann.

Gabler Ni lägger märke till folk.

Rainer (stiger upp på ett bord med glaset i handen, berusad) Vänner, jag älskar er! Jag älskar Paris! Förlåt att jag talar ert språk så dåligt, men jag menar ärligt vad jag menar! *(munterhet i publiken)*

Fransman 1 Alltid något!

Fransman 2 En boche som är full. Han kanske säger sanningen.

(Flera skrattar, mest kvinnor, och applåderar.)

Rainer Jag är tysk! Och ni är fransmän! Men människor är vi allihop! Jag rår inte för det här kriget. Jag har inte ställt till med det. Och ni har inte gjort det heller! Vi är alla oskyldiga! Det är andra som har bestämt att vi ska slåss och som skickat oss i döden och fördärvet! Vi ville det inte! *De* ville det! Och varför ska vi då vara fiender? Vi vill ju bara leva! Skål för er! Låt oss leva så gott vi kan och bara glömma det förbannade kriget!

Flera Hurra! Hurra! *(Mera applåder och glada skratt och tillrop.)*

Gabler Nu blir det rabalder.

Otto (tar hand om Rainer) Är du alldeles från vettet, människa?

Ulrike (har visat sig, applåderar med lysande ögon) Lysande! Alldeles lysande!

Gabler Min dotter! Det fattades bara detta.

Grau Har hon inte rätt att slappna av och roa sig liksom vi?

Gabler Min fru kommer att förfasa sig.
Kahlenberge Vi måste ta hand om det här. Unge Hartmann kan bli arkebuserad för ett sådant tal.
Gabler En klar défaitistisk predikan som uttryckte vad de flesta av oss känner men ingen vågar uttrycka med klar risk för livet. Ja, vi måste rädda honom, framför allt för min dotters skull.
Kahlenberge Jag kontaktar försvarsmaktspatrullen. De får häkta honom men inte skada honom.
Grau Som sagt, på ett ställe som detta väntar bara överraskningar.
Gabler Ett ställe i er smak, tycks det, herr major.
Grau Ett ställe fullständigt i min smak.

Scen 2.

Prévert Får jag be er, mina vänner, om en smula tålmod. Vi har plötsligt fått en utomordentlig bundsförvant i tiden, som nu hejdlöst arbetar för oss. Efter de allierades äntliga och lyckade invasion i Normandie kan ingenting stoppa dem eller hejda tyskarnas nederlag. Det är bara de själva som inte fattar att de har förlorat kriget, och det är bara en tidsfråga innan de allierade når Paris. Så jag ber er att avstå från riskabla äventyrligheter. De behövs inte längre, och vi behöver alla människoliv vi har kvar. Det vet vi, att varje offer som krävts av vår motståndsrörelse inte var förgäves, samtidigt som dess förlust var oersättlig och det förbrukade livet ovärderligt. Så var rädd om er och om varandra. – Nå, vad är det?
Tjänsteman Överstelöjtnant Grau är här.
Prévert Vad vill han?
Tjänsteman Köpslå.
Prévert Då måste något vara på tapeten. Det var allt, mina herrar. Ni kan utgå. – Visa in honom. (*Agenterna går ut ivrigt diskuterande med varandra, varefter Grau visas in.*)
Vad kan jag göra för er, min käre överstelöjtnant?
Grau Det gamla vanliga. Information.
Prévert Bara information? Och vad har ni att erbjuda?
Grau Ett halvt dussin av era patrioter.
Prévert Då måste ni vara ute efter mycket exklusiv information.
Grau Ja, intim information om tre tyska generaler, deras eventuella hemliga liv i Paris, deras kontakter och aktiviteter medan de väntar på att Paris skall falla.
Prévert Vilka tre generaler?
Grau Herbert von Seydlitz-Gabler, Klaus Kahlenberge och general Tanz.
Prévert Den förste är ointressant. Han lever ett normalt familjeliv med sin hustru och sin liberala dotter, som gärna umgås med oss. Genom henne vet vi en hel del om tyskarna som tyskarna inte vet. Klaus Kahlenberge har alltid varit ogenomtränglig. Han har alltid noga hållit sina kort för sig själv och vägrat visa dem för någon. Han är en försiktig spelare som alltid vunnit.
Grau Han är den intressantaste.
Prévert Den tredje har ännu inte anlänt till Paris men väntas när som helst för att restaurera sin förlorade division, som han offrade vid försvaret av belägringen av Leningrad. Han är ökänd för att offra vad som helst och vem som helst för sin sak. En dödligt effektiv general. Både Seydlitz-Gabler och Kahlenberge är oroliga för

honom och har gett honom en jovial chaufför att ständigt stå till hans tjänst dag och natt och samtidigt bevaka honom.

Grau Vem?

Prévert En viss korpral Rainer Hartmann, som nyligen råkade i svårigheter genom ett tal som han höll på en av de friare nattklubbarna och som kunde tolkas défaitistiskt.

Grau Jag var där. Han var berusad.

Prévert Och då talar man sanning.

Grau Vad är Seydlitz-Gabler och Kahlenberge oroliga för att Tanz skall göra?

Prévert Det vet vi inte, men tydligen vill de hålla Tanz upptagen med andra affärer än deras. De rekommenderar Paris nöjesliv åt honom.

Grau Han är inte en nöjeslysten människa.

Prévert Kanske Paris nöjesliv då är just vad han behöver, i synnerhet efter förlusten av sin division i den ryska vintern.

Grau Tack, Monsieur Prévert. Håll mig gärna underrättad.

Prévert Och vi tar tacksamt emot alla motståndsmän ni kan erbjuda och skall gärna stå till tjänst med all tänkbar vidare information om era tre generaler.

Grau Tack.

Scen 3.

Ulrike Jag hoppas han inte bereder dig svårigheter.

Rainer Hur skulle han kunna göra det? Jag blir bara hans chaufför och ciceron, och själv kommer han att vara civil.

Ulrike Han är en farlig man.

Rainer Hur skulle han kunna vara det som kommenderad till turism på direkt order av general von Seydlitz-Gabler?

Ulrike Pappa har aldrig genomskådat honom, och mamma tror fortfarande att hon kan få mig gift med honom. Hon var alltid betuttad av honom. Jag hoppas *du* slipper genomskåda honom.

Rainer Har du gjort det?

Ulrike Han är en infernalisk krigsmaskin och ingenting mer.

Rainer Men han lär vara skicklig som sådan. Din far beundrar honom.

Ulrike För en infernalisk krigsmaskin har människoliv inget värde. De är bara till för att offras, och det är hans uppgift att offra dem. Han lär ha byggt barrikader i Leningrad av ihjälfrusna lik.

Rainer Ingen förmår något mot den ryska vintern, inte ens general Tanz.

Ulrike Du har sagt det förut.

Rainer Jag sade, att ingen klarar sig helskinnad från den ryska vintern. Se bara på Stalingrad. Det ska bli intressant att se om det är något mänskligt kvar av general Tanz.

Ulrike Så du ser det som ett forskningsuppdrag?

Rainer Ja, jag ser fram emot att få studera honom och försöka förstå honom.

Ulrike Lycka till, men jag befarar det värsta.

Rainer General Kahlenberge sade till mig, att om jag misslyckas med det här uppdraget är det kört för mig. Och jag tror aldrig jag har tilldelats ett lättare uppdrag.

Ulrike Bara du kommer levande tillbaka är jag nöjd.
Rainer Kom ihåg, att du kallade mig en överlevare.
Ulrike Jag får lita på det. (*tyr sig till honom*)

Akt III scen 1.

Rommel Hur långt har planeringen gått?
Kahlenberge Allt är i princip klappat och klart. Allt vad vi behöver är ert godkännande och accepterande av att omedelbart tillträda som president så fort attentatet genomförts.
Rommel Detta är vår sista chans att rädda vad som är kvar av Tyskland.
Kahlenberge Ja, men planen verkar idiotsäker.
Rommel Allt hänger på Klaus von Stauffenberg.
Kahlenberge Han är pålitlig.
Rommel Egentligen tycker jag synd om den där stackars karlen som gormat så vilt de senaste tolv åren. Någon borde ha befriat honom från hans fixa idéer för länge sedan.
Kahlenberge Det har gjorts upprepade försök.
Rommel Och de har alla genom en ofattbar ödesdigerhet misslyckats, som om han var utvald av ödet självt till att leda Tyskland och världen i en katastrofal olycka utan återvändo. Om vi misslyckas nu är vi alla döda, och kriget kommer att leda till fasansfulla oöverskådliga och oreparerbara förintelser. Allt vad vi försöker göra är att avvärja värre olyckor än dem vi redan genomgått.
Kahlenberge Och det är det vår plikt att göra.
Rommel Vi har inget val. Ni har mitt bemyndigande.
Kahlenberge Tack, herr fältmarskalk.

Scen 2. En bistro.

Tanz Ni har kört omkring med mig i Paris nu under några dagar, korpral Hartmann. Några kommentarer?
Rainer Vad vill ni jag skall kommentera?
Tanz Era intryck av mig som turist. Jag har nästan aldrig uppträtt som civil förut. Jag var alltid soldat ut i fingerspetsarna. Nu har ni sett mig naken avklädd min militära uniform beordrad av en övergeneral att slappna av, roa mig och gå på turistattraktioner, något som jag aldrig gjort förr i mitt liv. Men jag är nöjd med er. Ni har varit en utmärkt ciceron, och era utläggningar om de platser och de konstverk vi beskådat har varit mycket informativa. Nu sitter vi här på en bistro och dricker cognac, men ni envisas med att vägra dricka cognac. Varför?
Rainer Jag är i tjänst, herr general.
Tanz Och det är inte jag, och därför får jag dricka hur mycket jag vill. Har ni sett någon soldat dricka så mycket som jag, herr korpral?
Rainer Det är inte ovanligt att de slår sig lösa när de inte längre är i tjänst.
Tanz Det var inget svar på min fråga.
Rainer Nej, herr general.

Tanz Det är mitt problem. Min självdisciplin och hårdning har drivits så långt att inte ens den starkaste sprit knappast har någon effekt på mig. Därför konsumerar jag sådana mängder och helst på fastande mage för att uppnå någon effekt alls.

Rainer Ja, herr general.

Tanz När vi lämnar detta ställe går jag först ensam ut till bilen. Efter en stund går ni fram till fnasket där vid baren och ber henne komma med er ut till min bil. Sedan kör ni oss till hennes ställe, där ni stannar i bilen tills jag kommer tillbaka till bilen eller kallar på er. Några frågor?

Rainer Nej, herr general.

Tanz Då går jag. Vänta i fem minuter. (*Tanz går.*)

Rainer Alltså har han smak för fruntimmer i alla fall. Kanske han ändå trots allt är mänsklig. Det var det jag misstänkte. Det finns alltid hopp för det mänskliga. (*går fram till damen vid disken*) Min herre ber om ert sällskap för natten.

Damen Den där tjusige blonde hjältefiguren? Det visste jag väl att han var intresserad av mig. (*slår villigt följe med Rainer, som eskorterar henne ut*)

Scen 3. Ett sjaskigt hotellrum.

Damen Här bor jag. Känn er som hemma. (*kommer in först, Tanz sedan stel som en pinne*) Slappna av, vet jag. Man kunde tro du var ute på vift för första gången.

Tanz Nej, det är inte första gången.

Damen Du verkar då sannerligen inte som någon som har varit med ute i svängen.

Tanz Jag är yrkesmilitär och har aldrig varit något annat. Jag var med vid östfrontens sammanbrott från början till slut.

Damen Det förklarar saken. Du har aldrig klivit ur uniformen. Då är det dags nu. Skall jag hjälpa dig?

Tanz Det behövs inte. Jag vet hur man gör.

Damen Gör det då.

Tanz En sak i sänder. Låt oss samtala först.

Damen Vad då om? Vädret?

Tanz Vem är ni?

Damen Det syns väl långa vägar. Jag är bara en vanlig nattflicka. Inget märkvärdigt alls. Det är bättre att vi inte lär känna varandra. Det bara komplicerar saken.

Tanz Ja, det är bäst ni ingenting vet om mig.

Damen Varför det?

Tanz Därför att jag vet allt om er.

Damen Vad vet ni om mig?

Tanz Jag vet vem ni är och vad ni är.

Damen Det är väl ingen nyhet.

Tanz Ser ni er någonsin i spegeln?

Damen Bara för att måla mig när jag sminkar mig.

Tanz Vad ser ni då?

Damen Ett blekansikte.

Tanz Ni ser ingenting bakom ansiktet?

Damen Vad skulle det vara?

Tanz Er själv och vad ni är.

Damen Ni kommer då aldrig till saken. Det här tar då tid. Berätta då vem jag är.

Tanz Ni är kvinnan.

Damen Det är klart att jag är kvinna. Vad skulle jag annars vara?

Tanz Nej, ni är kvinnan, som bara lever för att vara mannen till fördärv.

Damen Nu börjar det låta något. Predika mera.

Tanz Allt vad kvinnan är och gör går ut på att bringa mannen på fall, förbruka honom och förstöra livet för honom. Det är bara kvinnan som blivit alla stora mäns fördärv. Hon är till sin natur en beräknande vampyr som bara lever för att sko sig på mannens bekostnad. Maria Walewska vållade Napoleons fall genom att få honom att angripa Ryssland för Polens skull. Kleopatra vållade både Julius Caesars och Marcus Antonius fall, och Livia vållade Augustus.

Damen Sluta tjata om hela världshistorien och kom någon gång till saken. Är vi här för att snacka skit eller för att älska?

Tanz Ni förstår inte. Kvinnan blev även mitt fall.

Damen Och är då ert fall att jämföras med Julius Caesars och Napoleons?

Tanz För två år sedan nådde Tredje Riket sin största utsträckning efter oavbrutna segrar överallt, och jag var dess mest segerrika och yngsta general. Hela världen låg för våra fötter, och ingenting kunde hindra vårt kommande världsherravälde. Då mötte jag en kvinna i Warszawa, på en sylta som er, hon fick mig intresserad, och hon tog mig hem till sig. Även min övergeneral var beryktad för sina manliga utflykter. Varför skulle jag avstå? Men hon fick mig på fall, och jag måste bestraffa henne. Efter den natten började motgångarna för Tredje Riket, motståndet i Warszawa, Stalingrad, Moskva, Leningrad, och det var mitt fel, och kvinnans fel, som fick mig på fall.

Damen Ni är galen.

Tanz Nej, jag ser allting klart. Kvinnan utlöser det värsta hos människan, hans ondskas, destruktivitet och självdestruktivitet. Hon framkallar hans okontrollerbara drifter, som hon kan manipulera till vad som helst. Hon berövar honom hans initiativ och kraft och ersätter dem med raseri och våld, som egentligen bara är uppror mot hennes makt och onda inflytande och sitt slaveri under hennes vilja och den kaotiska drift hon framkallar i honom.

Damen Du är en narr.

Tanz Nej, jag har rätt.

Damen Bevisa det då med att äntligen göra vad du är här för, nämligen att älska mig.

Tanz Lägg dig då på sängen, så skall jag ta dig.

Damen (breder ut sig på sängen) Så här?

Tanz Sära på benen.

Damen Allt för att behaga ers nåd.

Tanz Blunda.

Damen Jag blundar. *(blundar)*

Tanz (drar tyst sin sabel och genomborrar henne från vaginan och skär upp henne, vilket givetvis inte syns. Hon dör genast och hinner knappt ens skrika.)

Varför skulle du alls börja se åt kvinnor, din misslyckade general.

(suckar, hämtar sig långsamt, reser sig och går till fönstret, öppnar det, allt mycket långsamt, och ropar ut:) Korpral Hartmann, kom upp!

(Han stänger åter fönstret och inväntar Rainer, röker under tiden och tar sig en cognac.)

(När Hartmann kommer in och ser blodbadet och förskräckt ryggar tillbaka) Nå, korpral hur ser ni på mig nu? *(Rainer kan inte svara, tar sig för munnen och vill bara kräkas.)*

Överdriv inte era egna intryck. Det är bara en vanlig människoslakt, en liten och obetydlig i jämförelse med det stora krigets ständiga massiva massförintelser. Hon var bara en vanlig hora, en nolla i sammanhanget, som inte ens förekommer i statistiken. Vad är ett människoliv? Bara en stank som försvinner och lämnar ingenting märkbart efter sig utom i bästa fall förruttnelse. Ta er en cognac. Det behöver ni. Glaset står på bordet. Såja. Drick. (*Rainer följer rådet.*) Jag har aldrig varit här. Ni har varit här. Tag Bentley'n och stick. Era fingeravtryck finns på glaset och litet varstans. Jag går ingenstans utan handskar. Er order från Kahlenberge finns utplacerad i rummet. Alla spår pekar på er. Ni raggade damen från syltan. Ert liv som korporal är värdelöst mot generalens. Behåll min plånbok med pengarna och stick med bilen. Gå under jorden. De allierade är ändå snart i Paris, så försvarsmaktspatrullen kommer att få åtskilligt annat att göra än att hinna jaga er. Försvinn. Rädsla er. Jag gillar er och är nöjd med er. Håll till godo.

(Rainer ryggar tillbaka, och flyr slutligen fältet i panik.)

Stackarn. Han blev rädd. Men han klarar sig. Och ingen på Hotell Excelsior har saknat mig. (*tänder en ny cigarett och går därifrån.*)

Akt IV scen 1. Grau tar emot Prévert i sitt tjänsterum.

Grau (reser sig och sträcker fram handen) Välkommen, Monsieur Prévert. (De skakar hand.)

Prévert Jag trodde inte sådana tjänsterum fanns i Paris. Mot det här verkar till och med våra lokala polisstationer i förstäderna riktigt dekorativa.

Grau Här gäller bara fakta och sekretess utan störande ovidkommande distraktioner. Har ni något att berätta?

Prévert Det förvånar mig om ni inte redan vet att general Kahlenberge förbereder ett regimskifte i största möjliga skala.

Grau Jag har hört talas om konspirationen, som framtvings av omständigheterna, men jag trodde den hade kommit av sig efter att Rommel nästan förolyckats.

Prévert Han klarade sig med ett nödrop men kan inte längre ställa upp som den nya regimens president. Kuppen kommer ändå att genomföras.

Grau Vet ni när?

Prévert När som helst. Kodnamnet är Valkyria. Om detta meddelas har kuppen lyckats, er krigsledare är död, och hela SS kommer att arresteras.

Grau Hur stora är chanserna att kuppen lyckas?

Prévert Planeringen lär vara vattentät. Den har 90% chans att lyckas, om man beaktar de noggranna förberedelsernas omfattning. I beaktande av att alla tidigare försök misslyckats sjunker oddsen till 50%.

Grau Den mänskliga faktorn kan alltid ingripa i sista stund och vända vad som helst till motsatsen.

Prévert Ja, den är ökänd för sin extrema oberäknelighet. Jag hoppas ni inte själv deltar i sammansvärjningen.

Grau Jag vet ingenting om den. Ni kan lugnt veta allt om den utan att behöva känna er förpliktad till åtgärder. Om kuppen misslyckas kan det vara ett brott att alls ha vetat något om saken om man är tysk. Ni har således inte berättat någonting för mig, och jag visste ingenting om saken på förhand. Hur många av våra generaler uppskattar ni att är med om detta i Frankrike?

Prévert Nästan alla, framför allt fältmarkskalk Stülpnagel.

Grau General von Seydlitz-Gabler?

Prévert General Kahlenberge har oavbrutet försökt vinna honom till sin sida utan att ha lyckats. Han vet allt men håller sig konsekvent utanför tills något avgörande har hänt, och då väljer han vinnarens sida.

Grau En försiktig general. Det är de som kommer undan med allt då de bara tänker på sin egen säkerhet och låter vem som helst offras för den.

Prévert Ni verkar inte ha någon högre aktning för era medofficerare.

Grau Jag känner mina landsmän. Vi har mellan tre och fyra tusen generaler som nu kommer att ställas inför den sista prövningen. Detta är deras sista chans. Om de misslyckas nu också bevisas därmed vad vi alla redan sedan länge fruktat, att den tyska soldatens ära inte längre existerar, och det kommer man aldrig att förlåta dem. Och jag kommer att bli en av de första som en dag kommer att säga det helt öppet och handla därefter.

Prévert Den dagen kommer jag att vara tacksam för att jag är fransman.

Grau Det enda som kan rädda oss och Tyskland är om Kahlenberges djärva offensiv lyckas, med eller utan sådana som Rommel.

Prévert Det var otur att han slogs ut just nu. Han råkade färdas på vägen i en öppen jeep när ett allierat jaktflygplan dök upp och öppnade eld, utan att ana att Rommel kanske var deras bästa vän på fiendesidan. Rudolf Hess är ett annat exempel på de allierades felbedömning av situationen.

Adjutant (kommer in) En nyhet som troligen angår er båda, mina herrar. General Tanz har anmält sin chaufför Rainer Hartmann försvunnen med hans Bentleybil. Samtidigt har en prostituerad påträffats slaktad i Clichy, där polisen har funnit spår och fingeravtryck av korporal Hartmann.

Grau Hartmann? Omöjligt. En hederlig soldat om någon.

Prévert I tjänst dygnet runt hos general Tanz.

Grau Detta har hänt förut. Historien upprepar sig, men den här gången skall han inte komma undan. Kom, Monsieur Prévert. Vi har våra plikter att sköta.

(De bryter brådstörtat upp.)

Scen 2.

Gabler Jag kan inte hjälpa det, kära Wilhelmine. Det är inte vårt fel.

Wilhelmine Hur har vi egentligen uppfostrat henne? Vi borde ha gift bort henne genast med första bästa militär!

Gabler Min kära, om det är något hon har varit oss tacksam för så är det just att hon slapp bli gift med en militär. Ändå verkar hon nu ha ränt iväg med en militär...

Wilhelmine Kallar du honom militär? En défaitist och desertör, inblandad i årets gräsligaste sexmord i hjärtat av Paris glädjekvarter...

Gabler Om det är något hon alltid har upprest sig mot, Wilhelmine, är det dina fördomar och förutfattade meningar. Unge Hartmann kan inte ha begått det gräsliga mordet. Han var bara pianist och, som du säger, défaitist och desertör. Det är inte han som gått över gränsen. Det är allting annat.

Wilhelmine Vad då till exempel?

Gabler Führern tycks ha likviderats i sin bunker i Ost-Preussen. Det är oöverskådliga omvälvningar på gång. Vi kanske får fred innan vi ens tvingas lämna Paris...

Wilhelmine Skandalrykten. Tror du på sådant?

Gabler Kodordet Valkyria har givits, vilket betyder att ett attentat lyckats och att fredssträvare tar över rodret i Berlin. Jag bara väntar på order.

En adjutant General Tanz är här, herr general.

Gabler Den sista jag önskar träffa just nu. Visa in honom. (*Adjutanten går.*) Han är ändå körd. Han tillhör ett avslutat kapitel, om allt går väl.

(*General Tanz gör entré.*)

Wilhelmine Äntligen en vettig människa! General Tanz, vi litar på er att ni kan klara upp alla trassliga situationer.

Gabler Jag beklagar, herr general, att ni övergivit er välbehövliga semester.

Tanz Omständigheterna gav mig inget val. Min chaufför svek mig och har försvunnit med min Bentley. Absurda rykten har cirkulerat. Jag måste be er återställa ordningen.

Gabler Vilken ordning? Enligt vad jag hört är Hitlers dagar förbi.

Tanz Falsa rykten. Jag har talat med Doktor Goebbels personligen. Führern har utsatts för ett attentat men utan konsekvenser för honom själv. Ett kupp försök har genomförts men misslyckats, och de ansvariga förrädarna skall ställas inför rätta.

Gabler (tveksamt) Så Führern – lever?

Tanz I högsta grad. Han ämnar tala i radion i kväll. Alla attentat mot hans liv var dömda att misslyckas då han är den han är – den av ödet utsedde att leda Tyskland mot seger över världen. Heil Hitler! (*gör Hitlerhälsning*)

Gabler Och varför kommer ni hit egentligen?

Tanz För att säkerställa ordningen med att bringa er ur alla tänkbara villfarelser till att börja med. Kriget fortsätter som vanligt.

Gabler Tack för er information. Vi har betydligt värre bekymmer att brottas med än vad som händer i Berlin.

Tanz Som vad?

Gabler Vår dotter är försvunnen.

Tanz Jag beklagar, herr general. Jag hoppas ni återfinner henne levande. (*slår ihop klackarna, bugar sig och går.*)

Wilhelmine Vad menade han?

Gabler I vilka händer hon än är, kära Wilhelmine, tror jag hon har funnit säkrare händer än vår hjältemodige vän general Tanz.

Wilhelmine Men det är just sådana hjältar Tyskland behöver! Hade han inte kommit hit hade du stått där och kanske gett efter för den rysliga klicken av landsförrädare!

Gabler Som jag sade, min kära, vår dotters välfärd går före allt annat. (*tar hand om henne, och de går ut tillsammans.*)

Scen 3.

Grau Jag söker general Tanz.

Sandauer Han är mycket upptagen.

Grau Det är angeläget.

Sandauer Ni ser väl att allting är upp och ner här. Det där misslyckade attentatsförsöket har omskakat hela tredje riket.

Grau Jag har försökt få tag på både general Seydlitz-Gabler och general Kahlenberge.

Sandauer General Seydlitz-Gabler har knappast någon funktion längre. Han har överlåtit allt sitt ansvar på general Tanz. General Kahlenberge är avsatt, och en häktningsorder är utfärdad. Han är oanträffbar för alla.

Grau Jag har förståelse för krisen, men jag måste få träffa general Tanz.

Sandauer Vad gäller saken?

Grau Mord.

Tanz (träder plötsligt in) Hur vågar ni störa oss med era tokerier när riket är i fara?

Grau Ett mord är ett mord.

Tanz Och vad har tredje riket med saken att göra?

Grau Ni är ansvarig, då ni är mördaren.

Tanz (till Sandauer) Vem släppte in den här galningen?

Grau Jag är inte galen. Jag gör bara min plikt.

Tanz Er plikt är att tjäna ert fädernesland och inte att bedriva någon personlig häxjakt. (*ger tecken till Sandauer som går ut.*)

Grau En prostituerad har blivit mördad på det mest bestialiska tänkbara vis. En viss korpral Hartmann har lämnat spår efter sig. Han var i tjänst hos er dygnet runt. Hartmann är försvunnen. Därför måste vi ställa er vissa frågor.

Tanz Det mördas horor varje dag i Paris. De är värdelösa parasiter som sprider veneriska sjukdomar och bara förstör livet för friska män. Vi har inte tid med sådant när en riksomfattande konspiration mot Führerns liv just har blivit avslöjad.

Grau Ett identiskt mord på en prostituerad begicks i Warszawa för två år sedan. Jag fick hand om fallet som major i säkerhetstjänsten då hon visade sig ha varit agent för oss tyskar, vilket mördaren troligen inte visste om, då han var en tysk general som aldrig hade gjort det om han vetat att hon tjänade oss. Var befann ni er i natt mellan midnatt och klockan 3?

Tanz Era insinuationer går över alla gränser för fräckaste oförskämndhet. Er intrampning här kan tolkas som direkt sabotage och obstruktion av rättvisan. Det är konspiratörer mot Führerns liv vi äger att sätta fast och inte tarvliga sexmördare.

Grau Med att undvika frågan är det ni som försöker hindra rättvisan.

Tanz Vad tänker ni göra? Arrestera mig som misstänkt?

Grau Som synnerligen misstänkt. Ni var i Warszawa när ett liknande mord begicks, ett vittne såg era generalsbyxor, endast tre tyska generaler saknade alibi för den natten i Warszawa, en av dem var ni, och här begås nu ett liknande brott med övertydliga spår utlagda för att misstänkliggöra er chaufför Hartmann, en musiker och humanist oförmögen till något våld, medan den enda övriga som kan misstänkas är ni. Men Hartmann lever, och när vi får tag i honom kommer han att kunna vittna mot er.

Tanz Mitt enda misstag. Jag skulle inte ha låtit honom leva. Nåväl, alla misstag kan gottgöras. Herr Grau, för närvarande är det jag som här i Paris företräder Führerns vilja. Därmed personifierar jag Tredje Riket. Varje angrepp mot mig är lika med ett angrepp mot Tyskland. Den som försöker hindra mig i mitt arbete är en landsförrädare.

Grau Det är ni som är landsförrädaren. Ni offerar andras liv i obegränsad utsträckning för ert eget höga nöjes skull. Ni krigar för krigets skull. Ni lever på att gå över lik. En officers främsta plikt är att i första hand tänka på sina soldater, men för er är alla era förlorade divisioner bara statistik, briketter att försakas i världsbranden, ju fler desto bättre, bara man besegrar fienden, men med en sådan inställning väcker man bara fler fiender till liv emot sig. Man samlar på sig dolda

fiender, som en dag hinner upp en och äntligen får en process till stånd. Er Hartmann väntar i underjorden.

Tanz Ni ger mig inget val, herr Grau.

Grau Ni är ingen människa. Ni har gjort kriget till ert liv och förvandlat er själv till krigets eget blodtörstiga grinande tryne som själva förintelsebesten under en järnmask av dehumaniserad falskhet och hyckleri, som själva dödsfallen på SS-uniformen.

Tanz Ni är en död man, herr Grau, och ingen kommer att sakna er. Men Führern behöver mig, och även om han förlorar kriget kommer hans sak att leva kvar, han kommer att återuppstå och visa sig ha haft rätt i allt, precis som Napoleon, och även om hans generaler omkommer i ett tillfälligt nederlag kommer de att resa sig på nytt i en återuppståndelses seger över mänskligheten och världen, ty vi är dess sanna ledare och ljus, vår ras är den överlägset dugligaste rasen, medan råttor som ni, herr Grau, som tycker om att lukta på och gräva upp prostituerade lik, bara är i vägen. Ni tillhör likmaskarna. *(skjuter honom)*

Sandauer (kommer in) Jag hörde ett skott.

Tanz Bär ut liket och gör er av med det. Vi evakuerar ändå Paris inom en månad. Han var bara en usel förvirrad landsförrädare som kom för att arresteras mig totalt omedveten om krisens svängningar.

(Sandauer kallar på några män, och de bär ut Grau. Tanz tänds en cigarett.)

Akt V scen 1. Berlin 1956.

Kahlenberge Jag måste säga att jag är förvånad. Det måste vara en särskild anledning till er anhållan om en privat konferens i Berlin tio år efter kriget.

Prévert Jag har aldrig glömt ert berömliga initiativ vid sammansvärjningen i Paris i juli 1944.

Kahlenberge Den hade lyckats om inte den enda detaljen efter den andra slog fel. Hitler valde att inte konferera i bunkern utan i en annan byggnad. I bunkern hade alla gått åt. Någon sköt Stauffenbergs portfölj åt sidan då den störde hans ben. Just inför explosionen hade Hitler rest sig och böjt sig över bordet, vilket räddade hans liv. Det var en sammansvärjning av oförutsägbara mänskliga faktorer. Är det någon ny sammansvärjning på gång?

Prévert Det kan man säga. General von Seydlitz-Gabler vill återförena Tyskland, och alla är med honom. Han har klarat sig bäst av er. General Tanz kämpade för Hitler in i det sista och övergick sedan till kommunisterna och ryssarna. Han är nu blivande tillförordnad krigsminister i DDR.

Kahlenberge Hur gick det för Grau, den ädlaste av oss, den omutlige rättviseförkämper?

Prévert Ingen vet. Han försvann i upprensningarna i Paris efter den 20 juli, förmodligen med general Tanz goda minne.

Kahlenberge Och unge korpralen Hartmann?

Prévert Det är därför jag har kommit hit. Det har hänt en del saker. General von Seydlitz-Gabler har bjudit general Tanz att komma över till väst. Han har accepterat en inbjudan hit till Berlin i dessa dagar. Samtidigt förbryllas polisen i Dresden av ett alldeles ovanligt bestialiskt mord där på en prostituerad samtidigt som general Tanz

var där, och en omutlig chaufför korpral Wyzolla lär faktiskt ha kört general Tanz till den relevanta adressen...

Kahlenberge Det ringer en klocka.

Prévert Om vi kan få generalen hit kan vi fullborda major Graus tjänstevärv.

Kahlenberge Det vore intressant att få se general Tanz igen. Vet man om han är sig lik?

Prévert Fullständigt. Han har bara övergått från cognac till vodka.

Kahlenberge Jag är med. Det är jag skyldig den modige major Grau.

Prévert Jag visste väl det. Hartmann har levt under mitt beskydd ända sedan hans desertering och lyder nu under ett annat franskt namn i Antibes, men även han har en ouppklarad affär med general Tanz.

Kahlenberge Vi ser fram emot slutet på ett gammalt sorgligt kapitel. Om inte Tanz varit tror jag ändå konspirationen hade kunnat lyckas. Rommel var ju med fortfarande, och major Grau hade kunnat fortsätta vara aktiv.

Prévert Ja. Hitlers och general Tanz triumf den 20 juli innebar tyvärr det definitiva slutet för Tyskland och för miljoner oskyldiga människors liv.

Kahlenberge Tänk att en enda mans liv kan innebära döden för så oöverskådligt många människor.

Prévert Diktatorer är sådana.

Scen 2. En sammankomst.

Ordföranden Vi hälsar hjälten från Nibelungenlegionen, general Tanz, välkommen hit till Väst-Berlin! (*varma, entusiastiska, ihållande, stående applåder*)

Tanz Tack för ert varma välkomnande av en sann tysk patriot. (*mera applåder*) Jag är här på inbjudan av general emeritus von Seydlitz-Gabler, vars hjärta brinner för ett återförenat Tyskland lika innerligt som mitt. (*mera applåder*) Det är en ära för mig att åter få en inbjudan till Berlin efter så många år och i detta sammanhang. (*mera applåder*) Nibelungenlegionen förlorade aldrig. Vi gick aldrig under. Vi förlorade många män men gav aldrig upp. Vi upphörde aldrig att kämpa. När den skrotades vid kapitulationen var det bara för att en dag återupplivas i förnyad glans och ära som hjärtat av Tysklands oöverbärlighet. (*mera brakande applåder*)

Ordföranden Vi tackar general Tanz för att han ville komma och hoppas givetvis att han stannar kvar med oss. Emellertid är det många här i kväll som insisterat på att få träffa general Tanz personligen. Några av de viktigaste väntar där ute, om ni ville vara så god, min herr general.

Tanz Vem är det?

Ordföranden Gamla vänner. (*visar ut Tanz till vänster, där Prévert och Kahlenberge väntar.*)

Prévert General Tanz, vi har aldrig träffats, men jag kände ändå väl till er ryktesvägen. Henri Prévert, dåvarande kontaktleddare mellan Gestapo och franska polisen.

Kahlenberge Men mig känner ni lika väl som general von Seydlitz-Gabler. (*sträcker fram handen*)

Tanz Klaus Kahlenberge! Vad i all världen blev det av er?

Kahlenberge Jag fick anledning att plötsligt bli civil och är nu sedan många år direktör för produktionsplaneringen vid en fabrik i Essen för lastbilar och lantbruksmaskiner.

Tanz Ja, kriget tog ju slut.

Kahlenberge Men ni tycks ha fortsatt det, både som blivande tillförordnad krigsminister i DDR och i sängen.

Tanz Vad menar ni?

Prévert Ett besynnerligt mord i Dresden hade förblivit ouppklarat om inte Interpol kontaktats som kunnat dra sig till minnes två tidigare mord av exakt samma karaktär i Warszawa 1942 och Paris i juli 1944, vilka båda uppvisade resultatet av en prostituerad kvinna som i princip skurits upp inifrån.

Kahlenberge Vad hände egentligen med major Grau, general Tanz?

Tanz (*börjar bli nervös*) Ni är inne på fel spår. Ni kan ingenting bevisa.

Prévert Inte? (*knäpper med fingrarna, en dörr öppnas, och Rainer visar sig.*)

Rainer Minns ni mig, herr general? Jag har aldrig kunnat glömma er.

Tanz Mitt livs enda misstag, min enda svaga punkt, var att låta er komma undan, korpral Hartmann. Jag gillade er och lät er därför klara er, när jag borde ha skjutit er. Nu skjuter ni mig i stället bara med att visa er i detta sällskap. Nåväl, jag har gjort min plikt. Jag kan gå. (*går tillbaka till stora rummet, som nu är tomt.*)

Jag har ingenting att försvara mig med – utom detta. (*skjuter sig*)

(*De andra störtar in bestörta och undersöker honom.*)

Prévert Han är definitivt död.

Kahlenberge Det var väl det enda han kunde göra.

Gabler (*anländer*) Jag hörde att general Tanz kommit till rätta till oss.

Prévert För sent. Han är död.

Gabler Vad har hänt?

Kahlenberge Han sköt sig.

Gabler Just som vi skulle inleda diskussioner om Tysklands återförening! Så ytterst olämpligt och försmädligt!

Prévert Herr general, man skulle kunna säga att han stupade på sin post som en tapper general. Fältmarskalk Rommel dog på samma sätt men av motsatta orsaker.

Kahlenberge Båda dog i ett krampaktigt försök att rädda sin egen ära. Lyckades någon av dem? I så fall Rommel. Tanz blev mest berömd av sina egna soldater som Totentanz.

Rainer Allt tyder på att det är något fel på soldatyrket från början.

Prévert Min vän, låt oss tömma ett glas Chablis på det och skåla för vår minnesvärde vän major Grau, som borde ha fått vara med oss idag. Andra får städa upp här efteråt.

Gabler Får jag och Kahlenberge delta i skålen?

Prévert Ni är hjärtligt välkomna.

(*De går alla ut tillsammans. Ridå.*)

Sarfsalö 12.6.2016

Kommentar

Hans Hellmut Kirsts roman från 1962 är en komplicerad historia som nästan bär en vetenskaplig prägel genom de nästan dominerande dokumentationerna, som avslutar varje kapitel, men det är en utomordentlig historia väl värd att berättas genom sina många bottnar – utom de tre generalerna och deras envisa undersökare spelar två kvinnor viktigare roller än de tre kvinnliga offren, medan de nästan intressantaste karaktärerna är défaitisten korpral Hartmann och den franske polisbalanskonstnären Henri Prévert, en autentisk person.

Den berömda storfilmen från 1967 har delvis förändrat handlingen fullständigt, så att finalen går av stapeln i Hamburg i stället för Berlin som i boken, medan den i andra och de viktigaste avseendena följer boken minutiöst noga in i minsta detalj, speciellt i de laddade scenerna mellan Hartmann och Tanz. Även den begynnande demoleringen av Warszawa har filmen gjort mera av, liksom kuppöversöket 20 juli 1944, som är hela filmens dramatiska kulminering, och även major Grau får ett mera effektivt slut än i boken, där hans omständigheter blir mera komplicerade.

Filmens största behållning är Peter O'Tooles utomordentligt intressanta tolkning av general Tanz, som kompletterar boken med berikande nyanseringar och närmare infallsvinklar. Det var detta som lockades oss till en dramatisering – general Tanz karaktär är outgrundlig, den är extremt komplicerad, vilket man bara kan skönja antydningar av, vilket är vad som tydligt fascinerar Hartmann som nästan trollbinds av honom, vilket filmen tydligt åskådliggör. Vi har försökt vidareutveckla pejlingen av denna extrema personlighet.